

Tigrovcem in TIGR-u sčasoma nisva več namenjala toliko besed kot na začetku najinih srečevanj, kajti o njih je bilo kmalu izdanih več knjig, odkritih precej spominskih obeležij in organiziranih kar nekaj znanstvenih simpozijev. Za to je poskrbelo (tudi na iniciativo in ob prizadevanju Silva Faturja) novoustanovljeno *Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske*. Najini pogovori in dopisovanje, ki so redkokdaj zašli v oporekanje drug drugemu ob kakšnem vprašanju o jeziku, so se okoli leta 2000 povsem osredotočili na naš knjižni jezik.

Nekoč me je radovedno vpraševal, zakaj ne bi jaz sam kaj več zapisal o vsem tem, o čemer tečejo pogovori med nama; še zlasti o mojem lastnem pogledu na naš knjižni jezik, na njegovo slovnico in pravopis. Češ, saj ga že dolgo obvladuješ kot lektor in si vanj tudi dosti prevajal. »Jaz ti vprašanja o jeziku zastavljam zato, ker bi rad o svojih pomislekih slišal mnenje poznavalca z izobrazbo močne 'stare (ljublanske) slovenistične šole'. Saj morda – tudi zato, ker sem bil deležen šibkejšje jezikovne izobrazbe – nimam prav. Morda gledam in vidim preveč enostransko. Morda bi v svoji lingvistični nevednosti tudi usekal preveč mimo.«

Na primer: Zakaj ne bi jaz napisal kaj »o potrebi nekakšnega pravopisa za vsakdanjo rabo, v katerem bi po mojem brez škode dopustili dvojnico božič/Božič ali novo leto/Novo leto. Prosto po Prešernovem sonetu o kaši! Knjižni jezik bi ne bil prav nič prizadet. Že dolgo sem namreč prepričan, da je naš jezik prenормiran – in da to pisce, še bolj pa govorce psihološko in s tem izrazno blokira. Se ti ne zdi?«

Njegovo mnenje je bilo, »da je pravopisna določila sicer treba upoštevati, a zaradi nenehnega razvoja jezika vendarle dopustiti pišočim nekaj več svobodne, (demokratične?) izbire. A se ti ne zdi, da se Slovenci, kar zadeva našo materin-

ščino v javni rabi, ukvarjamo kvečjemu z bolj postranskimi rečmi, ki jezika vendarle ne kvarijo tako usodno? Se ti ne zdi, da velika večina javnih opozoril (Pisma bralcev ipd.) zreducira ves problem na (res že preveliko) vdiranje tujega besedišča, kot da se na tem področju bije ključna bitka za naš narodni obstoj? Namesto da bi namenjali več svojih moči in pozornosti res ključnim jezikovnim problemom.«

Iz takih dopisovanj, pogovorov, vprašanj, odgovorov in dvomov ali samoizpraševanj je leta 2008 v Primorskih novicah nastala moja jezikovna rubrika *Minuta, dve za boljši jezik*. Zanj ima precej zaslug prav profesor Silvo Fatur, ki me je k pisanju člankov v njej več let spodbujal z vprašanji za obravnavo in s pohvalami za vse, kar se mi je posrečilo v rubriki napisati sprejemljivega in dobrega. Zapisal mi je, da je zadovoljen »s konceptom 'tvoje jezikovne šole', ki je vsekakor koristna in z življenjsko širino presega klasične rubrike jezikovnih pogovorov«.

A kljub njegovi dobrohotnosti, naklonjenosti spodbudam in nasvetom, s kakršnimi je iz daljave soustvarjal članke v rubriki *Minuta, dve za boljši jezik*, mi ni uspelo izpolniti vseh njegovih naročil. V letu, preden so zamrli pogovori med nama, ker se je zaradi obolenja umaknil v nedostopen molk, mi je ponovil: »Jaz pa sem že dolgo prepričan, da je slovenski jezik (podobno kot vse naše družbeno življenje) prenормiran. Napiši vendar kaj o tem! Sicer pa se pridružujem mnenju tvojih bralcev, da izbor tvojih *Minut* spraviš med platničke. Daj, pohiti, saj nam je čas le še skopo odmerjen. Se ti ne zdi?«

Pa mu *Minute* o prenормiranosti našega jezika v knjigi, v njegovi slovnici in pravopisu nisem znal napisati. Sem po naravi prepočasna duša. A vse, kar je pomembnega v življenju, je pripravljeno počakati.

Jasna Čebren | Koper

Spomin na Silva Faturja pri filmski vzgoji in ob izidu antologije Kam

Med mnogimi talenti in sposobnosti prof. Faturja – plodovit pisec, raziskovalec zgodovine svojega kraja, didaktik, izvrsten pedagoški svetovalec (ki je prerasel uradniško vlogo »inšpektorja«), navdihovalec mladim učiteljem slovenščine, vesten skrbnik slovenščine

na slovenskih šolah po Istri, Krasu in na Tržaškem – je morda premalo opazna Faturjeva sposobnost dobrega organizatorja, ki zna načrtovati v prihodnost. Najboljši dokaz te sposobnosti so zagotovo Primorski slovenistični dnevi.

Sama pa sem doživela Faturjevo mirno načrtovanje in sodelovanje pri filmski vzgoji. Že kar kmalu, ko je prišel v Koper 1977, sva se menila, kako vzgajati učence in dijake v kritične in občutljive gledalce filmov. Šolski programi so predvideli filmsko vzgojo na vseh stopnjah, tehničnih možnosti pa šole takrat niso imele, učitelji pa ne filmskega znanja. S Konijem Steinhacherjem, Stanko Bergoč in občasnimi sodelavci smo pripravili vsakoletni program štirih ali šestih filmov za posamezne stopnje: razredna, predmetna na osnovni šoli in srednješolska. Za vsak film smo pripravili filmski list tridelno: priprava na ogled filma, vsebinska analiza filma in didaktična razčlenitev. Fatur je poskrbel, da je koprski Zavod te filmske liste natisnil in jih razposlal po vseh šolah na Postojnskem, po Krasu in Istri. Še prav živo se spomnim, ko mi je rekel: »Na sestanku ravnateljev sem rekel, da so oni odgovorni, politično odgovorni, za razvoj filmske kulture med njihovimi mladimi,« in se pri tem nagajivo nasmehnil, ker je uporabil tako močne besede. Ko smo s Faturjem »evalvirali« rezultate filmske vzgoje, smo včasih potožili, da se kolegi pritožujejo, ker jim odpadajo zadnje ure pouka (4–6-krat na leto), pa je samo široko dvignil roke: »Te pritožbe res niso vredne, da o njih razpravljamo. Pomisli, koliko otrok je videlo dober film in z njim stopilo v širok svet.« In res, izbirali smo najboljše, kar je bilo takrat na razpolago: od Bergmana, Buñuela, Wajde, Line Wertmüller, Formana, Jiříja Mencla, mladih slovenskih režiserjev. V nepozabnem spominu je ostal Viscontijev film *Smrt v Benetkah* pa Let nad kukavičjim gnezdrom. Po Faturjevi zaslugi in vztrajnem spodbujanju se je na primorskih šolah filmska vzgoja razvijala na prav izviren način celih 15 let, do konca osemdesetih let. Ko je Fatur prevzel vodenje koprskih enot Zavoda za šolstvo, je skrb za filmsko vzgojo predal slavistki Metki Morovič, ampak na sestanke, kjer smo načrtovali in evalvirali, je še vedno prihajal in nas s pohvalami spodbujal. Celo s tako izjavo: »Koliko se jaz od vas naučim o filmu, pa ne vem prav malo!« Zaslužna za rastoče znanje sta bila, seveda, Koni Steinbacher – nagrajeni avtor animiranih filmov – in Stanka Bergoč, ki se je v teh 15 letih razvila v uspešno scenaristko.

Petnajstletno navdušeno sodelovanje s Faturjem se je po letu 1990 podelilo. Ne samo zaradi Faturjeve bolezni, saj je bilo

naše zavzetost in s časom tudi že znanja dovolj, da bi sami nadaljevali. V novi domovini so množično filmsko vzgojo ukinili. (Literatura na filmu se sicer dobro uveljavlja, vendar kot delo v majhnih skupinah, med navdušenci. Faturjev in naš cilj pa je bil vzgojiti vse šolarje in dijake v občutljive gledalce, ki bodo potrebovali zahtevne, estetsko dovršene filme). Ko sem Faturju kdaj potožila ta upad filmske vzgoje, ni pritegnil mojim tožbam. »Tako bogato petnajstletno delo se ne zgubi. Veš, koliko mladih je videlo po naši zaslugi dobre filme? Pol Primorske, cela južna Primorska.«

Faturjev Prešeren Kam?

V seznamu Faturjevih knjig je nekako skrita njegova antologija Prešernovih pesmi *Kam*. Na 200-letnico Prešernovega rojstva se je Silvo Fatur odzval svojsko, izvirno. Kot didaktika ga je zanimalo, katera Prešernova pesem je mladim bralcem, zlatim maturantom, najljubša. Z anketo je povprašal vse zlate maturante (tistega leta) v Sloveniji. In z odgovori je dobil izbor, ki se ne prilega uradnim, šolskim, literarnovednim presojam. Mladi osemnajstletniki so dali na prvo mesto ljubezensko pesem *Kam?*, izpoved hrepeneče in izpolnjene ljubezni. Seveda so poznali visoko estetsko in sporočilno vrednost drugih Prešernovih pesmi, ampak odgovorili so mu iskreno. Pesem *Kam?* je najbolj odmevala v njihovih mladih čustvih. Pesem *Kam?* je bila najpogostejše izbrana med 25 zlatimi maturanti, sledile so jim še mnoge druge. In iz tega izbora je Fatur sestavil »novo« antologijo ali novo, mladostno branje Prešerna. Izvirno Faturjevo dejanje se je uresničilo v zelo lepi modri knjigi v odlični opremi Romea Vovka. Knjiga je izšla pri koprski založbi Libris kot še mnoge druge Faturjeve knjige, posvečene njegovim krajem na Pivškem.

Med zadnjimi stiki s Faturjem sva se po telefonu pogovarjala o opravljenem delu in pomenu. Spet sem nekaj tožila, pa me je ponovno predramil iz otožnosti: »Oh, daj, tako zagnano smo delali, toliko naredili. Kar dovolj za eno življenje.« Silvo je bil bogat človek, rad je imel ljudi, literaturo, materni jezik in svoje kraje na Pivškem. Svoje bogastvo je razdal med ljudi in v knjigah.